



Gremo ven!

Načrt usposabljanja učiteljev
v osnovnih in srednjih šolah
za poučevanje na prostem

Kaj je v tem dokumentu?

V tem dokumentu najdete priporočeni kurikulum za usposabljanje učiteljev v primarnem in sekundarnem izobraževanju o načrtovanju.

Kurikulum je nastal v okviru projekta School21 kot univerzalni model usposabljanja na področju učenja in poučevanja na prostem. Poskusno je bil izveden v eni osnovni šoli (OŠ Franceta Prešerna v Kranju) ter v eni gimnaziji (Gimnazija Franceta Prešerna v Kranju). Na podlagi obeh izvedb je bila izvedeno evalvacijsko srečanje z izvajalci, ki jim v projektu pravimo multiplikatorji. Kurikulum je bil še dodatno nadgrajen na podlagi spoznanj, ki so bila izražena na tem evalvacijskem srečanju.

Osnovni podatki o usposabljanju

- Priporočeno trajanje usposabljanja: 4 – 5 ur.
- Priporočeno število udeležencev: 10 (s prilagoditvami metod je mogoče usposabljanje izvajati tudi za druge velikosti skupin).
- Priporočen prostor izvajanja: na prostem.

Ciljna skupina

Primarna ciljna skupina usposabljanja so učiteljice in učitelji v osnovnih šolah (razredna in predmetna stopnja) ter v srednjih šolah – ne glede na predmet, ki ga poučujejo.

Sekundarna ciljna skupina pa so tudi ostali kadri, ki delajo z učenci ali dijaki, na primer svetovalna služba, DSP in drugi.

Za vse udeležence usposabljanja v tem dokumentu uporabljamo termin učitelj/učiteljica ali pa zgolj moško obliko učitelj.

Namen usposabljanja

Nameni opredeljujejo, kakšni bodo učinki usposabljanja po njegovem zaključku. Govorijo o tem, kako bodo učitelji ravnali, ko bodo opolnomočeni s kompetencami, ki jih bodo pridobili na usposabljanju. Namen se glasi:

Učitelji bodo na podlagi spodbud, danih na usposabljanju, nadgradili svoj odnos do učenja na prostem. Razumeli bodo, kaj od učenja na prostem lahko pričakujejo in kaj lahko z njim pridobijo.

Opremljeni bodo z dovolj širokim naborom metod in primerov konkretnih učnih priprav, da bodo motivirani za nadaljnje lastno raziskovanje področja učenja na prostem v praksi.

Cilji usposabljanja

Cilji usposabljanja opredeljujejo, kaj se bo zgodilo tekom samega usposabljanja. Praviloma so preverljivi oz. merljivi.



Ni predvideno, da bi bili v usposabljanju, trajajočem 4-5 ur, doseženi vsi spodaj navedeni cilji v enaki meri. Deli usposabljanja so izbirni – zanje je pripravljenih več variant.

Z uporabo različnih variant se vsak multiplikator (učitelj - izvajalec usposabljanja) odloča, katerim ciljem bo dal večji in katerim manjšega.

Cilji usposabljanja so:

1. ODNOS DO UČENJA NA PROSTEM: Učitelj/-ica izrazi svoje pomisleke v zvezi z učenjem (in poučevanjem) na prostem ter preko argumentiranih odgovorov nanje premisli o svojem prihodnjem angažmaju na tem področju.
2. MINIMUM ZA ZAČETEK: Učitelj/-ica razmišlja o minimalnih pogojih, potrebnih za začetek izvajanja učenja na prostem ter te pogoje preveri z multiplikatorji (= izkušenejšimi učitelji).
3. OSNOVNI GRADNIKI: Učitelj/-ica spozna X didaktičnih metod (ledolomilcev, poživitenih iger, socialnih iger ...), ki so še posebej primerne za izvajanje na prostem in s katerimi lahko svoje poučevanje na prostem obogati.
4. PRIMERI PRAKSE: Učitelj/-ica spozna 2 primera učnih priprav, ki sta neposredno ali posredno povezana s predmetom njegovega/njenega poučevanja – ta dva primera predstavljata navdih za nadaljnje raziskovanje.
5. POMEN ZA ODNOS: Učitelj/-ica prepozna pomen učenja na prostem pri gradnji razreda kot skupnosti, pri naslavljanju izzivov najstništva in pri krepitvi medosebnih odnosov v razredu. Pozna tudi vsaj 4 pristope, ki k tem učinkom pripomorejo.
6. NAČRTOVANJE: Učitelj/-ica pozna elemente, na katere je potrebno biti pozoren pri načrtovanju učenja na prostem ter jih zna smiselno integrirati v načrtovalni proces.
7. SOOČENJE Z OVIRAMI: Učitelj/-ica je motiviran/-a za soočanje z ovirami pri postopnem uvajanju učenja na prostem; ovire prepozna v povezavi z različnimi deležnikih (učenci, učitelji, vodstvo, starši, jaz sam/-a).
8. UČINKI: Učitelj/-ica zna naštetih glavne učinke učenja na prostem ter jih zna povezati z izzivi, ki se v šolstvu in širše v družbi pojavljajo v 21. stoletju.

Vsebinski sklopi

Program usposabljanja je razdeljen v posamezne vsebinske sklope, ki jih lahko med seboj kombiniramo. Našteti so v tabeli spodaj.

Pri vsakem vsebinskem sklopu je poleg njegovega imena navedeno tudi priporočeno trajanje in referenca na cilje, ki jih je s tem vsebinskim sklopom mogoče uresničiti, v pripisanem komentarju pa je nekoliko podrobneje opisana tudi potreba pri ciljni skupini (učiteljih), na katero lahko s tem vsebinskim sklopom odgovorimo.

Št.	Naslov vsebinskega sklopa	Trajanje (ur)	Referenca na cilje	Komentar / opis potrebe udeležencev
1	Kako začeti z učenjem na prostem?	1	1,2	Za učitelje, ki dvomijo, da ima učenje na prostem smisel oz. da prinaša dodano vrednost. Pomaga jim razumeti, v katerih primerih ga ima in v katerih ne.
2	Igre, ki pridejo prav pri učenju na prostem	1-2	3, delno 4 in 5	Spoznavanje osnovnih gradnikov (metod) za tiste učitelje, ki »čutijo«, da so za



				poučevanje na prostem premalo opremljeni; za tiste, ki zase pravijo, da »potrebujejo nove ideje«.
3	Primeri izvedenih učnih enot za razredni pouk OŠ	1-3	4, delno 3	Simulacija izvajanja vnaprej pripravljenih učnih enot (priprav) za tiste, ki poučujejo v razrednem pouku.
4	Primeri izvedenih učnih enot za predmetno stopnjo OŠ	1-3	4, delno 3	Simulacija izvajanja vnaprej pripravljenih učnih enot (priprav) za tiste, ki poučujejo na predmetni stopnji.
5	Primeri izvedenih učnih enot za gimnazijo	1-3	4, delno 3	Simulacija izvajanja vnaprej pripravljenih učnih enot (priprav) za tiste, ki poučujejo v srednjih šolah.
6	Narava kot prostor krepitve odnosov in socialnih veščin	1-2	5, delno 3	Ozaveščanje elementov narave in učenja na prostem, ki imajo še posebej velik potencial pri gradnji odnosov, socialnih veščin, reševanju »najstniških težav« ipd. Primerno tudi za DSP, podaljšano bivanje, socialne pedagoge ...
7	Kako načrtovati učenje na prostem?	1	6, delno 7 in 2	Primerno predvsem za tiste, ki imajo ideje, kako bi učno enoto lahko metodološko izvedli, šibkejši pa se počutijo pri temeljnih vprašanjih, kako stvar dejansko »prestaviti ven« in/ali ji »dati smiselno strukturo«.
8	Učinki in ovire pri učenju na prostem	1	7,8	Primerno predvsem za tiste, ki potrebujejo »okrepitev« na področju motivacije za nadaljnje raziskovanje in nadaljnje delo na tem področju.

Za sestavo 4-5 urnega usposabljanja lahko skoraj poljubno kombiniramo posamezne vsebinske sklope. Nekaj priporočenih potekov navajamo zapisanih spodaj:

1 – 2 – 6: Splošni potek, primeren za najširši krog poslušalcev, če je skupina zelo raznolika.

1 – 3 – 7 ali 1 – 4 – 7 ali 1 – 5 – 7 (odvisno od ravni, na kateri izvajamo izobraževanje): smiselno razmerje med krepitvijo odnosa do učenja na prostem in treningom veščin skozi pregled konkretnih praks ter na koncu samostojno načrtovanje.



1 – 8 – 3 ali 1 – 8 – 4 ali 1 – 8 – 5 (odvisno od ravni, na kateri izvajamo izobraževanje): Od abstraktnega h konkretnemu, od »velike slike« proti lastnemu predmetu.

Izvedbeni načrti posameznega vsebinskega sklopa

Št.	Naslov vsebinskega sklopa	Trajanje (ur)	Referenca na cilje	Komentar / opis potrebe udeležencev
1	Kako začeti z učenjem na prostem?	1	1,2	Za učitelje, ki dvomijo, da ima učenje na prostem smisel oz. da prinaša dodano vrednost. Pomaga jim razumeti, v katerih primerih ga ima in v katerih ne.
Potek izvedbe:				
Dejavnost	Čas (min)	Opis		
Kolaž: pouk v razredu : pouk na prostem	15	Vsak udeleženec prejme list A-3 ali večji. Na voljo so škarje, lepilo in flomastri ter večji kup časopisov. Podamo navodila: vsak udeleženec bo pripravil manjši kolaž: v časopisih/revijah poišče pribl. 3 asociacije na pouk v učilnici in 3 asociacije na pouk na prostem. Časa za delo je 8 minut – biti morate učinkoviti. Sledi razstava izdelkov – razlage posameznega izdelka niso predvidene.		
Konceptualizacija v skupinah: značilnosti pouka v učilnici in pouka na prostem.	15	Udeleženci se razdelijo v skupine po 3-4 osebe. Vsaka skupina ima nalogo pogovoriti se o 4 značilnostih pouka v učilnici in o 4 značilnostih pouka na prostem (6 minut). Skupine svoje izsledke predstavijo. V razpravi vsak utemeljuje svoje misli.		
Predstavitev	8	Izvajalec predstavi naslednje vidike pouka na prostem: <ul style="list-style-type: none"> • Kaj lahko pouk na prostem prinese za učenca in kaj za učitelja? • Kako učitelji izkušajo poučevanje (npr. discipliniranje, preverjanje znanja) in kako učenje izkušajo učenci? • Vpliv učenja na prostem na zavzetost učencev • Vpliv na proaktivnost učencev • Povezava z lokalnim okoljem • Povezovanje kognitivnega in ročnih spretnosti • Več poti do znanja • Pomen mojstrstva 		
Zaključna razprava	7	Izhodiščno vprašanje: Kateri so pogoji, ki bi morali biti izpolnjeni, da bi lahko v večji meri izvajali učenje na prostem? Poudariti:		



		<ul style="list-style-type: none"> • Učenje na prostem je potrebno »spraviti v urnike«, podobno kot so iz urnikov razvidne notranje učilnice, v katerih posamezne učne enote potekajo. • Jasna distinkcija med učenjem na prostem in pristočnimi dejavnostmi na prostem pri učiteljih (ni potrebno vedno tudi pri učencih). • Učitelj naj poskrbi tudi zase! (obleka, pripomočki, psihološka priprava, navodila ...)
--	--	---

Št.	Naslov vsebinskega sklopa	Trajanje (ur)	Referenca na cilje	Komentar / opis potrebe udeležencev
2	Igre, ki pridejo prav pri učenju na prostem	1-2	3, delno 4 in 5	Spoznavanje osnovnih gradnikov (metod) za tiste učitelje, ki »čutijo«, da so za poučevanje na prostem premalo opremljeni; za tiste, ki zase pravijo, da »potrebujejo nove ideje«.

Potek izvedbe:

Dejavnost	Čas (min)	Opis
Uvod	3	Skozi ta vsebinski sklop boste spoznali faze razvoja skupine ter v vsaki fazi metode in igre, ki spodbujajo skupino, da v tej fazi dobro deluje
Faza spoznavanja	10	Spoznavne igre (ena ali več): <ul style="list-style-type: none"> • Igre z žogico • iskanje črk svojega imena (nalepljen trak na telo in iščejo črke da dopolnijo ime) • igra z odejo • Poišči nekaj skupnega (grupiranje v skupine)
Utrjevanje – gradnja skupnosti	15	Igre za gradnjo skupnosti (ena ali več): <ul style="list-style-type: none"> • štetje, • babica - virus, • spuščanje obroča, • obroč v krogu, • stoli, • prestopi črto.
Padec osredotočenosti	15	Poživitvene igre in ledolomilci (ena ali več): <ul style="list-style-type: none"> • štetje (noge, roke ...), • samuraj, • lovljenje - sedanje, • vlečenje - porivanje, • z baloni okrog, • bik v ringu, • stroj - orkester (vsak se spomni svoj glas in ga sproži ob kazanju ali pa po vrsti).
Pričetek dela v skupinah	10	Igre za delitev v skupine:



		<ul style="list-style-type: none"> • izdelovanje papirnatih letal (vrzi, razvrsti), • atomčki • različne oblike preštevanja, • delitev po barvi, • predmet, ki ga vsak dobi.
Poglabljanje zaupanja	15	<p>Igre zaupanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tek skozi roke, • podajanje na hrbtu, • padec nazaj, • »podajanje« osebe, ki je na sredini kroga, • zavezane oči (vsi sedijo/stojijo okrog kroga) in ga usmerjajo po krogu da ne gre izven kroga, • usmerjanje s tapkanjem po levi ali desni rami, • letališče.
Zaključevanje	10	<p>Evalvacijske igre:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vozlanje in razvozlanje (podajanje klopčiča za - in potem za + odziv), • tarča, • bližje – dlje od središča, • zemljevid (potka s potekom izobraževanja in potem pri vsaki pogovor).
Refleksija in izmenjava iger med udeleženci: glede na namen igre, glede na fazo razvoja skupine.	12	Na tleh listi z različnimi nameni iger ter listi s fazami razvoja skupine. Udeleženci so povabljeni, da delijo svoje igre, ki jih za posamezen namen ali fazo poznajo.

Št.	Naslov vsebinskega sklopa	Trajanje (ur)	Referenca na cilje	Komentar / opis potrebe udeležencev
3	Primeri izvedenih učnih enot za razredni pouk OŠ	1-3	4, delno 3	Simulacija izvajanja vnaprej pripravljenih učnih enot (priprav) za tiste, ki poučujejo v razrednem pouku.
Potek izvedbe: Posamezne učne priprave so v prilogi tega kurikula.				

Št.	Naslov vsebinskega sklopa	Trajanje (ur)	Referenca na cilje	Komentar / opis potrebe udeležencev
4	Primeri izvedenih učnih enot za predmetno stopnjo OŠ	1-3	4, delno 3	Simulacija izvajanja vnaprej pripravljenih učnih enot (priprav) za tiste, ki poučujejo na predmetni stopnji.
Potek izvedbe: Posamezne učne priprave so v prilogi tega kurikula.				

Št.	Naslov vsebinskega sklopa	Trajanje (ur)	Referenca na cilje	Komentar / opis potrebe udeležencev
-----	---------------------------	---------------	--------------------	-------------------------------------



5	Primeri izvedenih učnih enot za gimnazijo	1-3	4, delno 3	Simulacija izvajanja vnaprej pripravljenih učnih enot (priprav) za tiste, ki poučujejo v srednjih šolah.
Potek izvedbe: Posamezne učne priprave so v prilogi tega kurikula.				

Št.	Naslov vsebinskega sklopa	Trajanje (ur)	Referenca na cilje	Komentar / opis potrebe udeležencev
6	Narava kot prostor krepitve odnosov in socialnih veščin	1-2	5, delno 3	Ozaveščanje elementov narave in učenja na prostem, ki imajo še posebej velik potencial pri gradnji odnosov, socialnih veščin, reševanju »najstniških težav« ipd. Primerno tudi za DSP, podaljšano bivanje, socialne pedagoge ...

Potek izvedbe:

Dejavnost	Čas (min)	Opis
Uvodna motivacija z didaktičnim padalom	15	Ples z didaktičnim padalom Igra »morski pes«
Refleksija: kaj lahko narava in gibanje na prostem doprineseta k socialni klimi v razredu?	15	Refleksija lahko poteka ob pojmih: Elementi klasičnega učenja, ki negativno vplivajo: <ul style="list-style-type: none"> • stres: biološki, socialni, kognitivni (luči, ropot, hrana, sedenje, vonjave) Elementi narave, ki pozitivno vplivajo: <ul style="list-style-type: none"> • gibanje • mir • sreča • zbranost • samoregulacija
Teorija: potrebe mladostnikov, na katere lahko narava odgovarja	15	Narava lahko odgovarja na naslednje potrebe mladostnikov: <ul style="list-style-type: none"> • narediti po svoje • kritično razmišljanje • novosti, raziskovanje • identiteta • početi le tisto, kar se mi zdi smiselno • preverjanje vrednot • svoboda in meje • iskanje svojega mesta • samostojnost, odgovornost
Pogovor v skupinah	15	Prvi odpor je negativen, tako pri mladostnikih, kot pri učiteljih. Vprašani za pogovor: <ul style="list-style-type: none"> • Kako se ta odpor odraža? • Kaj lahko storimo, da ga »premagamo«?
Preizkušanje pristopov	25	Možni pristopi: <ul style="list-style-type: none"> • Rekreativni odmor • Gibanje med poukom



		<ul style="list-style-type: none"> • Zadnja ura • Ponavljanje snovi v naravi • Ekскурzija • Sproščen (usmerjen) pogovor • Razdredne ure v naravi • Fotonatečaj • Projektno delo • Skupinski plesi • Opazovanje narave • Nočni sprehod <p>Glede na razpoložljiv čas se o pristopih pogovarjamo, katerega pa tudi preizkusimo.</p>
Zaključna refleksija vsebinskega sklopa	5	Kaj odnašam od tega vsebinskega sklopa?

Št.	Naslov vsebinskega sklopa	Trajanje (ur)	Referenca na cilje	Komentar / opis potrebe udeležencev
7	Kako načrtovati učenje na prostem?	1	6, delno 7 in 2	Primerno predvsem za tiste, ki imajo ideje, kako bi učno enoto lahko metodološko izvedli, šibkejši pa se počutijo pri temeljnih vprašanjih, kako stvar dejansko »prestaviti ven« in/ali ji »dati smiselno strukturo«.

Potek izvedbe:

Dejavnost	Čas (min)	Opis
Metoda »Tiha tla«	15	<p>Na tleh 7 večjih plakatov, na vsakem zapisan eden od spodnjih elementov:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Učna snov • Velikost skupine • Navajenost skupine na delo na prostem • Vreme • Prostorske razmere na prostem • Odnos s starši • Podpora vodstva šole <p>Udeleženci imajo po sprejetih navodilih 10 minut časa, da se v tišini (lahko večkrat) ustavijo pri vsakem plakatu (na tleh) ter s flumastrom dopišejo lastni odgovor na vprašanje: »Kako bi lahko ta element vplival na načrtovanje pouka na prostem?«</p> <p>Pri tem bodimo resnično pozorni, da ne komunicirajo drug z drugim ustno, lahko pa komunicirajo pisno (dopisujejo k temu, kar je že napisal predhodni udeleženec, s kljukico ali »lajkom« izrazijo strinjanje z njim ipd.</p>
Kratka refleksija zapisanega	10	V skupinah, idealno po 3-4 ljudi, udeleženci reflektirajo pripadajoče število plakatov ter ključne



		ugotovitve povzamejo pred celo skupino (do 5 povedi).
Ogled učnih priprav	5	Ogled učnih priprav v parih (vsak par prejme 3 učne priprave): kratko komentiranje, kaj mi je pri posamezni pripravi zanimivo, kaj vseč, kaj bi spremenil/-a?
Skiciranje lastne učne priprave	15	Vsak posameznik (ali par, če prihajajo s sorodnih področij poučevanja) na prazen list skicira učno pripravo za eno (izbrano) učno vsebino. Pri tem skuša upoštevati zgoraj navedene elemente. Pozorni naj bodo na: <ul style="list-style-type: none"> • Cilji • Metode • Potek

Št.	Naslov vsebinskega sklopa	Trajanje (ur)	Referenca na cilje	Komentar / opis potrebe udeležencev
8	Učinki in ovire pri učenju na prostem	1	7,8	Primerno predvsem za tiste, ki potrebujejo »okrepitev« na področju motivacije za nadaljnje raziskovanje in nadaljnje delo na tem področju.
Potek izvedbe:				
Dejavnost	Čas (min)	Opis		
Uvod	5	Oglejmo si učinke učenja na prostem, še posebej povezavo med učenjem na prostem in kompetencami 21. stoletja.		
Osebna refleksija: kateri so moji trije največji izzivi pri poučevanju?	15	Biografska vaja: v tišini ob glasbi, v naravi. Vsak udeleženec v samoti premišljuje o zadnjih nekaj letih izkušenj (če je relevantno) s poučevanjem ter zapiše 3 izzive na svoj A-4 list.		
Podelitev v parih in simbol	10	V parih podelijo vsak tri izzive ter določijo enega skupnega (ki ga oba člana para »najbolj čutita«). Zanj najdeta simbol v naravi.		
Predstavitev kompetenc 21. stoletja in učinkov učenja na prostem, ki jih imajo v povezavi s temi kompetencami.	15	Poudariti povezavo vsake od kompetenc s priporočili iz neformalnega izobraževalnega okolja. Poudariti tudi širše učinke učenja na prostem na šolo in učitelje: <ul style="list-style-type: none"> • medpredmetno povezovanje, • krepitev mentorstva med učitelji. Poudariti pomen procesnosti pri uvajanju učenja na prostem. Spremembe kulture prehajanja v zunanje prostore med učenci, učitelji in starši so postopne – ne da se doseči vsega naenkrat!		

Priloge (vezane na vsebinske sklope 3, 4 in 5):

- Učne priprave za osnovno šolo (razredna stopnja – pripravi OŠ FP)
- Učne priprave za osnovno šolo (predmetna stopnja – pripravi OŠ FP)



- Učne priprave za gimnazijo (pripravi GFP).

Zapisal: Benjamin Tomažič

29. november 2023